

ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО

УДК [792.2.071.2.094:793.3(477)]:929“19”

DOI : <http://dx.doi.org/10.30970/vas.23.2022.12199>

ВАЛЕНТИНА ПЕРЕЯСЛАВЕЦЬ: ДОВГА ДОРОГА У ВИСОКЕ БАЛЕТНЕ МИСТЕЦТВО

Роман БЕРЕСТ

<https://orcid.org/0000-0001-7405-2020>

*Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра режисури та хореографії,
вул. Валова, 18, Львів, Україна, 79008
e-mail: roman.berest@lnu.edu.ua*

Олег ПЕТРИК

<https://orcid.org/0000-0001-4245-3839>

*Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра режисури та хореографії,
вул. Валова, 18, Львів, Україна, 79008
e-mail: Oleg.Petryk@lnu.edu.ua*

Олег КУЗИК

<https://orcid.org/0009-0009-3784-821X>

*Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра режисури та хореографії,
вул. Валова, 18, Львів, Україна, 79008
e-mail: oleg.kuzuk@lnu.edu.ua*

Присвячено висвітленню довгого та складного шляху від буденної азбуки танцю до вершини хореографічного мистецтва талановитої української балерини ХХ століття Валентини Переяславець. Її непересічний талант формувався й розвивався у різних суспільно-політичних умовах й системах під впливом революційних потрясінь, розрухи, економічних негараздів, міграцій, політичних переслідувань, репресій, воєн. Війни завше несуть не лише великі людські жертви, руйнування, втрати, а й назавжди скалічені долі. Зрештою, по-різному складалася доля багатьох талановитих осіб – вихідців з колишнього СРСР в часи та після Другої світової війни. Ті, що поверталися додому, здебільшого, ставали

жертвами червоного терору і на довгі роки опинилися в таборах за колючим дротом. Проте для тих, хто не повірив брехливій радянській пропаганді, свої двері відкривав західний світ, де реально існували умови вільного проживання та перспективи розвитку мистецького таланту. Однією з них стала молода й талановита українська балерина Валентина Переяславець, яка дуже скоро у мистецькому танцювальному світі стала відомою артисткою, і, насамперед, на американському континенті, куди доля її закинула у повоєнні роки.

Ключові слова: хореографія, балетне мистецтво, класичний танець, талант, театр, вистава, мистецтво, війна.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження зумовлена потребою відкриття маловідомих і призабутих імен українських зірок хореографічного мистецтва, які з огляду на різні обставини, опинившись далеко від рідної землі, популяризували та прославляли звичаї, обряди, традиції, багату й маловідому історико-культурну спадщину свого народу, щиро вірили у його прийдешню волю та державну незалежність. Мета статті – висвітлення далеко не простого творчого та життєвого шляху талановитої українки Валентини Переяславець, яка через складні обставини і наслідки діяльності радянського режиму, німецько-радянської війни 1941–1945 років, воєнної розрухи опинилася далеко за межами України, де здобула велику славу та світове визнання. Своім унікальними талантом на чужині вона виховала не одне покоління, прославляючи Україну, миролюбний український народ, глибоко шануючи рідну мову, історію, культуру, національні традиції, звичаї, обряди. Методологія наукового дослідження передбачала застосування персонального комплексного підходу, який органічно та багатогранно поєднував низку загальнонаукових і спеціальних методів з елементами культурно-освітньої, суспільно-політичної і ретроспективної реконструкції. Помітне значення отримав герменевтичний, культурно-типологічний, історико-порівняльний, описовий та інші методи, що загалом сприяло досягненню поставленої мети. Наукова новизна насамперед полягає у відкритті та популяризації нових відомостей про життя та творчу діяльність талановитої українки, яка своє мистецтво присвятила знедоленому українському народу, що віками виборював волю та законне право мати власну незалежну державу.

Аналіз останніх публікацій. Основою нашого дослідження послуговували енциклопедичні видання, інтернет-сайти, праці історико-аналітичного, біографічного, етнографічного, культурологічного та мистецтвознавчого спрямування. Серед публікацій варто виділити працю М. Пастернакової “Українська жінка в хореографії” [9], яка ще на початку 60-х років. минулого століття вийшла в Канаді. Авторка побіжно у науково-популярному викладі охарактеризувала стан балетного мистецтва в Україні, її близькому та далекому зарубіжжі, а також подала короткі відомості про найбільш відомих майстрів хореографії. Серед них окрему увагу авторка відвела діяльності В. Переяславець.

З групи праць біографістики згадаємо працю В. Туркевич “Хореографічне мистецтво України у персоналіях”, яка вийшла у світ наприкінці минулого століття [16]. Із кількості досліджень останніх років заслуговують на особливу увагу публікації С. Максименко “Театральне життя Львова 1941–1944 рр.” [5] та “Український театр у Львові в період німецької окупації (1941–1944)” [6], виконані на матеріалах місцевої публіцистики, зокрема відомостей газети “Львівські вісті”.

Треба також відмітити оригінальні дослідження О. Петрика “Балетна трупа Львівського оперного театру кінця 30-х – початку 40-х років ХХ ст.” [12], у якій висвітлено складні перипетії розвитку балетного мистецтва в умовах радянської та німецької окупаційних систем, а також О. Плахотнюк “Василина Степанівна Щурат-Глуха (схигуменія Вероніка) – забута постать львівської сцени” [13], “Сторінки творчої біографії Едуарда Бутинця” [14]. У цих працях досліджено біографічні дані та творчі досягнення представників хореографічного мистецтва Галичини. Важливе значення у пошуку нових відомостей також отримали дані різних інтернет-ресурсів.

Виклад основного матеріалу. У 2003 році популярний в Німеччині молодіжний берлінський “Документальний мистецький театр” (“Das Dokumentartheater”) [17] поставив історичну п’єсу “Балерина за колючим дротом”, у якій головною героїнею була молода і талановита українка. Тематика виступу виявилася надзвичайно актуальною та вразливою. В короткій анотації вистави зазначено, що сюжет п’єси ґрунтується на реальній історії радянської танцівниці Алли Ракитянської, яка в часи Другої світової війни в статусі оstarбайтера опинилася на примусових роботах у Німеччині. Однак, як артистка, вона реалізовувала себе в хореографії і танцювала перед німецькою публікою. Після закінчення війни А. Ракитянська повернулася додому, де отримала 25 років ув’язнення. Радянська влада жорстоко скалічила її долю, і тому гідної роботи навіть після відбування покарання вона не отримала. У травні 2010 року згаданий німецький театр приїздив із цією виставою до Києва. Алла Ракитянська, за повідомленнями українських агентств, тоді проживала в Дніпропетровську, проте зустрічатися з акторами вона не захотіла. Ймовірно, що саме жорстока розправа лежала в основі її буття. Яка її подальша доля, невідомо [8].

Історія свідчить, що по-різному складалася доля багатьох талановитих осіб – вихідців з колишнього СРСР у часи та після Другої світової війни. Ті, що поверталися додому, здебільшого ставали жертвами червоного терору і на довгі роки опинялися в таборах за колючим дротом. Однак для тих, хто не повірив брехливій радянській пропаганді, свої двері відкривав західний світ, де реально існували умови вільного проживання та перспективи мистецького розвитку.

Однією з них стала молода й талановита балерина Валентина Переяславець, яка завдяки своєму унікальному хореографічному таланту дуже скоро стала відомою артисткою, насамперед на американському континенті, куди доля її закинула у повоєнні роки. Свій далеко не простий й творчий шлях у велике мистецтво хореографії Валентина Переяславець розпочала в умовах існування Російської імперії ще в роки Першої світової війни. Обмежені біографічні дані про неї, наведені у “Енциклопедії Українознавства”, свідчать, що вона народилася у 1906 році [10]. Однак найновіші відомості, почерпнуті з наукових праць та інтернет-ресурсу, стверджують про її народження 10 лютого 1907 року в м. Ялта в сім’ї танцівника Олександра Переяславця. Ймовірно, що ця дата є більш точною, адже її підтримує багато сучасних дослідників хореографії. Вона прожила довге життя, розвивала свій талант у різних державно-політичних системах і померла далеко від Батьківщини – у американському місті Нью-Йорку [11].

Початок ХХ століття виявився складним та буремним для мешканців українських земель, які тоді перебували в складі Російської імперії. Револьюція 1905–1907 років у Росії помітно вплинула на послаблення зверхності великоросійської ідеології царизму щодо знищення національних традицій, шкіл, мов, культурних надбань,

що сприяло відродженню історико-культурних процесів, поширенню національних ідей, рухів, різноетнічних культур, які досі гнобив та знищував царський режим. На українських землях з'явилися україномовні газети, відкривалися національні школи, засновувалися різні культурно-освітні товариства, заклади, гуртки, школи тощо [1, с. 157–159].

Під впливом розвитку національної культури у 1906 році в Полтаві на базі мандрівної театральної трупі Микола Садовський заснував пересувний театр. У його складі працювало близько 50 осіб. Серед них значилися доволі відомі постаті театального та хореографічного мистецтва (М. Заньковецька, Л. Ліницька, Г. Борисоглібська, Г. Затиркевич-Карпинська, О. Полянська та ін.). Головним хореографом театру М. Садовського тоді працював Василь Верховинець [14, с. 621, 622].

Згодом колишню мандрівну трупу українських самодіяльних артистів було перетворено у перший український стаціонарний професійний театр, який зумів оселитися в Києві [7].

Перед початком Першої світової війни, ймовірно, що в пошуках роботи Олександр Переяславець також опинився у Києві. У театрі Миколи Садовського він влаштувався суфлером і танцівником. Його дочка Валентина Переяславець могла стати театальною акторкою, однак перевагу надала хореографії. Вона полюбила танець ще в дитячі роки і цю любов пронесла впродовж усього свого життя. Хореографічну освіту розпочала ще у десятилітньому віці в московській балетній школі при імператорському Большому театрі. Тоді це була одна з найкращих та найпрестижніших хореографічних шкіл Російської імперії. Водночас це був надзвичайно складний період революційних потрясінь, збройної боротьби українців за волю та національну ідентичність, українську державу в добу повосенної розрухи, тобто в часи, сповнені великих надій і сподівань.

Після закінчення московської хореографічної школи В. Переяславець продовжила навчання в державній балетній школі в Ленінграді під керівництвом відомого педагога-хореографа Агрипіни Варанової [9, с. 109]. Завдяки неймовірній силі волі, витривалості, відповідальності, наполегливій праці і надзвичайній любові до танцю вона поступово досягала мистецьких вершин, добивалася найвищого професійного рівня в балетній кар'єрі.

Із приходом радянської влади змінилося ставлення до балету, як особливого виду буржуазного мистецтва, утвердження балету в системі культурних цінностей радянської культури. Тодішня ідеологічна система розглядала балет як чуже буржуазне мистецтво, яке не мало місця та перспектив розвитку у робітничо-селянській пролетарській культурі [1, с. 196–206].

На початку 20-х років ХХ ст. зміна ідейно-політичних орієнтирів у СРСР сприяла поширенню українізації [1, с. 204, 205]. У 1923 р. Валентину Переяславець запросили на посаду солістки театру опери і балету у Харкові (зараз – Харківський національний академічний театр опери та балету імені Миколи Лисенка). У 1926 р. окремою постановою Раднаркому було створено Об'єднання українських державних оперних театрів Києва, Харкова й Одеси. У 1926 р. в українські балетні театри були скеровані російські хореографи Леонід Жуков, Касьян Голейзовський, Володимир Рябцев та ін.

Російського актора Володимира Рябцева призначили головним балетмейстером Харківського театру опери і балету. Він також опікувався і виконував постановки

в Київському театрі опери та балету. В його репертуарі помітно переважали твори російських авторів. Але співпраця з В. Рябцевим значно розширила Валентині Переяславець дорогу у професійне балетне мистецтво. Свій хореографічний талант вона демонструвала не тільки в Харкові, а й на сценах багатьох балетних театрів Одеси, Києва, Баку, Свердловська та інших міст. У своїх виступах В. Переяславець найчастіше демонструвала класичний танець у його віртуозній формі виконання, а також вміння різними засобами хореографічного мистецтва глибоко проникати в ідею танцювального твору. З великим успіхом вона виступала у ролі Свавільди в комічному балеті “Коппелія” французького композитора Лео Деліба [9, с. 110, 111].

За рекомендацією В. Рябцева, у період тотального розгулу сталінських репресій 1936–1938 років, Валентина Переяславець удосконалювала свою майстерність у Ленінграді під опікою Агріпіни Ваганової в хореографічній школі державного театру опери і балету.

1 вересня 1939 року Німеччина розпочала Другу світову війну. В СРСР добре знали про плани Гітлера, якого у таємних та відкритих договорах бачили вигідним геополітичним союзником. Радянський Союз 17 вересня 1939 року під гаслом захисту населення ввів свої війська в Східну Галичину й Західну Волинь і тим допоміг Німеччині розгромити Польщу. Як свідчать джерела, план нападу та сценарій захоплення й утвердження влади “визволителі” готували ще задовго до початку анексії. Таким способом розпочалася нова сторінка історії західноукраїнських земель [3, с. 41–53].

Приміщення Великого міського театру Львова більшовицька влада використала для проведення так званих Народних зборів у жовтні 1939 року. Директором театру призначили єврея А. Гольцмана. Головним балетмейстером став росіянин, уродженець Москви, хореограф Євгеній Вігільов. Було реорганізовано оркестр, хор, балетну трупку. Серед солістів опери з’явилося чимало випускників російських хореографічних шкіл, Київської, Харківської та Одеської консерваторій. На посаду прими-балерини у театр Є. Вігільов запросив Валентину Переяславець, яка оселилася у Львові в провулку Захаревича, 3/5 [6, с. 276].

У грудні 1939 р. Великий міський театр Львова перейменували на Львівський державний театр опери та балету з підпорядкуванням Міністерству культури УРСР. Станом на 1940 рік колектив театру налічував близько 350 осіб. Щодо репертуару, то А. Гольцман публічно заявив, що “першими спектаклями будуть твори західноєвропейської, російської і української класичної музики, а також опери радянських композиторів” [2].

Отже, українська національна культурна спадщина умовно опинилася на задньому плані. Свідченням скоординованого ідеологічного російськомовного впливу на українське мистецтво стали гастролі в червні 1940 р. у приміщенні Львівського театру опери та балету артистів Київського оперного театру з російською оперою Михайла Глінки “Іван Сусанін”.

Перша вистава на відкритті театрального сезону 1940–1941 років у Львівському театрі опери та балету відбулася 21 вересня 1940 року. Її приурочили до першої річниці “возз’єднання” західноукраїнських земель з УРСР і представили широкою пропагандою кількох творів російського та зарубіжного мистецтва. Перший дебют Валентини Переяславець у ролі Кітрі на львівській сцені відбувся в жовтні цього ж року у балетному спектаклі Л. Мінкуса “Дон Кіхот”. Балетмейстером постановки

виступив уже згаданий Євгеній Вігільов, а партію Базіля виконав російський актор Микола Трегубов, котрого скерували до Львова балетмейстером у міський театр [4].

Важливо наголосити, що Валентина Переяславець принесла до мистецької скарбниці Львова кращі традиції виконання класичного балету, якими не володіли тодішні львівські майстри хореографічного мистецтва. У творчій співпраці з балетмейстерами Є. Вігільовим й М. Трегубовим вона активно пропагувала на сцені основи балетної класики [9, с. 109, 110].

Напад Німеччини на СРСР 22 червня 1941 року вніс певні корективи у діяльність Львівського театру опери і балету. Рятуючись від воєнного лихоліття, значна кількість артистів покинула Львів. Проте В. Переяславець залишилася в місті. У роки німецької окупації театр продовжував працювати під назвою Український театр міста Львова [6, с. 25]. Колектив театру на короткий період очолив Андрій Петренко. Його заступниками стали актори Володимир Блавацький та Петро Сорока, хормейстером призначили Ярослава Вошака. До речі, німецьке коріння родини Блавацьких відіграло важливу роль в утвердженні українського театру в умовах існування чужої влади. Тоді на роботу у театр прийшли німецькі диригенти Фріц Вайдліх та Альберт Копп [4].

На початках німецька влада надала акторам театру можливість вільного вибору репертуару, організації балетних й театральних постановок, що загалом стимулювало роботу закладу та професійний розвиток його працівників. Німецькі окупанти театр сприймали як місце культурного відпочинку. В театрі було створено нові мистецькі відділи, з'явилося чимало талановитих артистів. Організаційно свою діяльність театр підпорядковував відділу пропаганди і фінансів міського старости [4]. Згодом гестапо поступово взяло під контроль діяльність персоналу театру, відшукуючи підозрілих осіб, колишніх радянських активістів та євреїв. Багато артистів, особливо євреїв, приховувало своє минуле та походження.

Творчий сезон 1941 року в часи німецької окупації Галичини артисти театру відкрили 19 липня оперою С. Гулака-Артемівського “Запорожець за Дунаєм”, проте це не задовольняло окупаційну владу, яка помітно відмежовувалася від місцевого населення. Тому було визначено окремі дні показу вистав для окупантів та українців. Добрим суспільним інформатором стала газета “Львівські вісті”, яка виходила у Львові упродовж 1941–1944 років. Періодично для німецької еліти танцівники театру проводили балетні вечори. Однак відомостей про ці заходи немає. В репертуарі з'явилися балетні вистави італійських та німецьких авторів [5, с. 67–84].

21 лютого 1942 року в Українському театрі відбулася прем'єра постановки поетичної драми Г. Ібсена на чотири дії “Пер Гюнт”, на музику Е. Гріга. Сценічну обробку твору виконав балетмейстер театру Є. Вігільов. Балетну виставу актори підготували виключно для німецької публіки [6, с. 247]. Варто відмітити, що прима-балерина Валентина Переяславець у ролі Сольвейг дебютувала у цій виставі [9, с. 107]. Творча постановка вистави отримала великий успіх.

Балерина В. Переяславець і в інших балетних виставах чистим класичним танцем та виразною пластикою рухів уміло і тонко передавала глядачеві настрої й почуття актора. Прикладом є феноменальне виконання ролей Кітрі (в балетній виставі “Дон Кіхот”), Свавільди (“Коппелія”), Тао-Хоа (“Червоний мак”), Оксани (“Сільське кохання”), Марини (“Бахчисарайський фонтан”) та ін.

Повернення радянсько-німецького фронту на захід змусило багатьох галичан рятуватися від нового пришествя більшовицької влади, злочини якої частково відкрилися вже в часи німецької окупації. Навесні 1944 року Валентина Переяславець покидає Львів з надією на швидке повернення.

Спочатку вона опинилася у Німеччині у таборі інтернованих у баварському місті Інгольштадт, що перебував у американській окупаційній зоні. Там для дітей та молоді В. Переяславець відкрила молодіжну балетну школу класичного танцю. Її вихованці успішно виступали в Мюнхені, Інгольштаді, Баден-Бадені та в інших містах Баварії.

У повоєнний період відбулися певні зміни у суспільних та військово-політичних орієнтирах США, насамперед стосовно майбутнього статусу Німеччини. Вони сприяли В. Переяславець емігрувати за океан. Спочатку вона прибула до Філадельфії, де працювала на різних чорних роботах (мила фрукти, пакувала сигарети на тютюновій фабриці, прибирала).

Можна сказати, що випадково, завдяки допомозі й підтримці відомого українського громадського діяча в діаспорі Р. Савицького, вона отримала роботу у приватній балетній школі Тетяни Семенової, яка існувала при культурному центрі “Корнегі Холл” у Нью-Йорку. Росіянка Т. Семенова була відомою й авторитетною балериною, насамперед як колишня солістка відомої трупи “Ballet Russe de Monte Carlo” [12, с. 108].

У 1951 році В. Переяславець запросили на викладацьку роботу до міської балетної театральної школи Нью-Йорка “Нью-Йорк Сіті Балет”, у якій мистецьким керівником працювала відома американська танцівниця й хореографиня Агнес де Мілл. Завдяки балерині Антоніні Тумковській у цьому ж році В. Переяславець стала хореографом-педагогом та помічницею російського емігранта Д. Баланчина, а з 1954 року – викладачем у його Школі американського балету.

Відомо, що упродовж 1963–1964 років В. Переяславець також працювала консультантом у Королівській балетній академії в Лондоні, де підвищували свою майстерність багато видатних артистів балету (А. Алонсо, Е. Брун, М. Фонтейн, М. Барішніков, А. Сіблей, Н. Кей, Н. Макарова, Р. Нурєєв та ін.) [15, с. 145].

У балетній школі Нью-Йорка упродовж тридцяти років вона викладала хореографічне мистецтво. Крім того, на прохання представників української діаспори міста, організувала курси танцю для молоді. Як згадує у своїй публікації М. Пастернакова, хореографічні заняття проводили двічі на тиждень у церковних приміщеннях [9, с. 111].

Сучасникам добре запам’яталися творчі композиції Валентини Переяславець у балетних виставах “Коппелія”, “Баядера”, “Дон Кіхот”, що мали великий успіх. Вона також записала на платівку свої лекції з класичного балету для вчителів та учнів, а в 1972 році знялася в документальному фільмі “A Dancer’s Life (First Position)”.

Тихо і якось непомітно 4 січня 1998 року в Нью-Йорку Валентина Переяславець пішла з життя, залишивши родину, добрих друзів, численних учнів та поціновувачів високого балетного мистецтва.

Висновки. Уродженка відомого курортного міста Ялти, вихованка найкращих російських хореографічних шкіл, прима-балерина Великої опери Львова, викладачка престижних танцювальних шкіл Європи та

Америки Валентина Переяславець увійшла в історію світового хореографічного мистецтва завдяки своєму неймовірному артистичному таланту. Усе своє свідоме життя вона присвятила служінню мистецтву танцю. Її творчий шлях у балетному мистецтві розпочався в царській Росії, продовжився в умовах радянського й німецького режимів, а завершився далеко за океаном у американському місті Нью-Йорку. У складних життєвих умовах вона зуміла досягти найвищих вершин хореографічної майстерності, пам'ятаючи про своє походження, популяризуючи українську національну культуру. Довготривалою і багатогранною творчою діяльністю Валентина Переяславець зробила величезний внесок у розвиток українського та світового хореографічного мистецтва, а своїм унікальним талантом завжди прославляла Україну, її творчий та працьовитий народ, його історико-культурну спадщину, свято і твердо вірила у прийдешню незалежність України.

Список використаної літератури

1. Берест Р., Козак Г. Історія України. Львів : Галицька видавнича спілка, 2014. 336 с.
2. В оперному театрі. Вільна Україна. Львів, 1940. № 78 (159). 2 квітня.
3. Гуменюк Т. І. Проблема “возз’єднання” Західної України з Українською РСР у сучасній історіографії. Історія України. Маловідомі імена, події, факти : зб. наук. праць. Київ, 2004. Т. 26. С. 41–53.
4. Діяльність Львівської опери під час II Світової війни. URL : <https://opera.lviv.ua/season-120/diyalnist-lvivskoyi-opery-pid-chas-ii-svitovoyi-vijny>
5. Максименко С. Театральне життя Львова 1941–1944 рр. Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого. 2013. Вип. 13. С. 67–84.
6. Максименко С. Український театр у Львові в період німецької окупації (1941–1944). Львів : ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. 328 с.
7. Микола Садовський. URL : <https://vufku.org/names/mykola-sadovskyj-tobilevych/>
8. Невозвращенки. URL : <https://www.svoboda.org/a/25113718.html>
9. Пастернакова М. Українська жінка в хореографії. Вінніпег-Едмонтон : Накладом Союзу України Канади з фундації ім. Наталії Кобринської. 1963. 216 с.
10. Переяславець Валентина. Енциклопедія Українознавства / гол. ред. В. Кубійович. Перевидання в Україні. Львів, 1996. Т. 6. С. 2017.
11. Переяславець Валентина. URL : <https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/html>
12. Петрик О. Балетна трупа Львівського оперного театру кінця 30-х – початку 40-х років XX ст. Танцювальні студії. 2020. № 3 (2). С. 104–113.
13. Плахотнюк О. Василина Степанівна Щурат-Глуха (схигуменія Вероніка) – забута постать львівської сцени. Вісник Львівського університету. Серія Мистецтвознавство. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. Вип. 17. С. 255–261. URL : <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/artstudies/index>
14. Плахотнюк О. Сторінки творчої біографії Едуарда Бутинця. Танцювальні студії : зб. наук. праць. 2018. Вип. 2. С. 27–34. URL : https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/html_2018_2_5
15. Садовський М. К. Театр. Шевченківська енциклопедія : у 6 т. Т. 5 : Пе-С / гол. ред. М. Жулинський. Київ : Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2015. С. 621, 622.

16. Станішевський Ю. Український радянський балетний театр 1925–1975. Київ : Музична Україна, 1975. 224 с.
17. Туркевич В. Хореографічне мистецтво України у персоналіях: Хореографи, артисти балету, композитори, диригенти, лібретисти, критики, художники. Київ : Біографічний інститут НАН України, 1999. 224 с.
18. Das dokumentartheater Berlin. URL : <https://das-dokumentartheater-berlin.de/taenzerin>

References

1. Berest, R., & Kozak, H. (2014). *Istoriya Ukrayiny [History of Ukraine]*. L'viv. Halys'ka vydavnycha spilka, 336 s. [in Ukrainian].
2. V opernomu teatri. (1940). [In the Opera house]. *Vil'na Ukrayina*. L'viv, 78 (159), 2 kvitnya [in Ukrainian].
3. Humenyuk, T. (2004). Problema “vozz'yednannya” Zakhidnoyi Ukrayiny z Ukrayins'koyu RSR u suchasniy istoriohrafiiy [The problem of reunification of Western Ukraine with the Ukrainian SSR in modern historiography]. *Istoriya Ukrayiny. Malovidomi imena, podiyy, fakty : zb. nauk. prats. Kyiv*, 26, 41–53 [in Ukrainian].
4. Diyal'nist' L'vivs'koyi opery pid chas II Svitovoyi viyny [Activities of the Lviv Opera during World War II]. URL : <https://opera.lviv.ua/season-120/diyalnist-lvivskoyi-opery-pid-chas-ii-svitovoyi-vijny> [in Ukrainian].
5. Maksymenko, S. (2013). Teatral'ne zhyttya L'vova 1941–1944 rr. [Theatrical life of Lviv 1941–1944]. *Naukovyy visnyk Kyyvivs'koho natsional'noho universytetu teatru, kino i telebachennya im. I. Karpenka-Karoho*, 13, 67–84 [in Ukrainian].
6. Maksymenko, S. (2015). Ukrayins'kyy teatr u L'vovi v period nimets'koyi okupatsiyi (1941–1944) [The Ukrainian Theater in Lviv during the German occupation (1941–1944)]. *L'viv : VTS LNU im. Ivana Franka*, 328 p. [in Ukrainian].
7. Mykola Sadovs'kyy. URL : <https://vufku.org/names/mykola-sadovskyy-tobilevych/> [in Ukrainian].
8. Nevozvrashchenky. URL : <https://www.svoboda.org/a/25113718.html> [in Ukrainian].
9. Pasternakova, M. (1963). Ukrayins'ka zhinka v khoreohrafiiy [Ukrainian woman in choreography]. *Vinnipeh-Edmonton : Nakladom Soyuzu Ukrayiny Kanady z fundatsiyi im. Nataliyi Kobryns'koyi*, 216 p. [in Ukrainian].
10. Pereyaslavets', Valentyna. (1996). *Entsyklopediya Ukrayinoznavstva [Encyclopedia of Ukrainian Studies] / hol. red. V. Kubyovych. Perevydannya v Ukrayini* L'viv, 6, 2017 [in Ukrainian].
11. Pereyaslavets', Valentyna. URL : <https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/html> [in Ukrainian].
12. Petryk, O. (2020). Baletna trupa L'vivs'koho opernoho teatru kintsya 30-kh-pochatku 40-kh rokiv KHKH st. [Ballet troupe of the Lviv Opera Theater of the late 1930s and early 1940s]. *Tantsyval'ni studiyi*, 3(2), 104–113 [in Ukrainian].
13. Plakhotnyuk, O. (2016). Vasylyna Stepanivna Shchurat-Hlukha (skhyihumeniya Veronika) – zabuta postat' l'vivs'koyi stseny [Vasylyna Stepanivna Shchurat-Glukha (Shigumeniya Veronika) is a forgotten figure of the Lviv stage] : *zb. nauk. prats : Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya Mystetstvoznnavstvo*. L'viv : LNU im. I. Franka, 17,

255–261. URL : http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/artstudies/index_Visnyk_17.pdf [in Ukrainian].

14. Plahotniuk, O. (2018). Pages of the creative biography of Eduard Butynets: coll. of science works Dance studios, 2, 27–34. URL : https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/html:2_5 (access date: 10.01.2018) [in Ukrainian].

15. Šadovs'koho, M. (2015). Teatr. Shevchenkivs'ka entsyklopediya [Theater Shevchenkivs'ka entsyklopediya] : u 6 t. T. 5 / hol. red. M. Zhulyns'kyi. Kyiv : In-t literatury im. T. H. Shevchenka, 621, 622 [in Ukrainian].

16. Stanishevs'kyi, Y. (1975). Ukrayins'kyi radyans'kyi baletnyy teatr 1925–1975 [Ukrainian Soviet Ballet Theater 1925–1975]. Kyiv : Muzychna Ukrayina, 224 p. [in Ukrainian].

17. Turkevych, V. (1990). Khoreohrafichne mystetstvo Ukrayiny u personaliyakh: Khoreohrafy, artysty baletu, kompozytory, dyryhenty, libretysty, krytyky, khudozhnyky [Choreographic art of Ukraine in personalities: Choreographers, ballet dancers, composers, conductors, librettists, critics, artists]. Kyiv : Biohrafichnyy instytut NAN Ukrayiny, 224 p. [in Ukrainian].

18. Das dokumentartheater Berlin [The documentary theater Berlin]. URL : <https://das-dokumentartheater-berlin.de/taenzerin> [in Germanian].

VALENTYNA PEREIASLAVETS: A LONG ROAD TO THE HIGH ART OF BALLET

Roman BEREST

*Ivan Franko National University of Lviv
Department of Directing and Choreography,
Valova Str., 18, Lviv, Ukraine, 79008
e-mail: roman.berest@lnu.edu.ua*

Oleg PETRYK

*Ivan Franko National University of Lviv
Department of Directing and Choreography,
Valova Str., 18, Lviv, Ukraine, 79008
e-mail: Oleg.Petryk@lnu.edu.ua*

Oleg KUZYK

*Ivan Franko National University of Lviv
Department of Directing and Choreography,
Valova Str., 18, Lviv, Ukraine, 79008
e-mail: oleg.kuzyk@lnu.edu.ua*

The article is devoted to highlighting the long and difficult path from the everyday alphabet of dance to the top of the choreographic art of the talented Ukrainian ballerina of the 20th century Valentyna Pereiaslavets. Her extraordinary talent was formed and developed in various social and

political conditions and systems under the influence of the revolutionary upheavals, destruction, economic troubles, migrations, political persecution, repressions, and wars. Wars always bring not only great human sacrifices, destruction, losses, but also permanently mutilated destinies. After all, the fate of many talented people from the former USSR during and after the Second World War was different. Those who returned home, for the most part, became victims of the Red Terror and ended up in camps behind barbed wire for many years. But for those who did not believe the lying Soviet propaganda, the Western world opened its doors, where there were real conditions for free living and prospects for the development of artistic talent. One of them was the young and talented Ukrainian ballerina Valentina Pereiaslavets who very soon became a famous artist in the artistic dance world and, above all, on the American continent, where fate threw her in the post-war years.

Keywords: choreography, ballet art, classical dance, talent, theater, performance, art, war.

Стаття надійшла до редколегії 19.12.2022

Прийнята до друку 30.12.2022